

MY MOTHER'S TONGUE

By Jean-Baptiste PHOU

Translated by: Narumol Thammapruxsa, with support from Mekong Cultural Hub

ภาษาของแม่

โดย ฌ็อง บาติสต์ พู

แปลโดย นฤมล ธรรมพฤษา โดยการสนับสนุนจาก แม่โขงคัลเจอร์ฮับ

เท่าที่ผมจำได้ ผมเหมือนกับลอยคออยู่ในมหาสมุทรแห่งภาษา บ้านของผมก็คือหอคอย
บาเบลที่แท้จริง ที่ภาษาจีนกลาง กวางตุ้ง แต่จิ๋ว ไหหล่า และภาษาเขมรสะท้อนกันก้อง
ไปมา ผมรู้สึกทึ่งที่แม่กับพ่อสามารถสลับภาษาพูดไปมาได้อย่างง่ายดาย

ในภาษาเหล่านั้น ภาษาแต่จิ๋วจากจีนใต้ เป็นภาษาที่แม่ส่งผ่านให้กับผม ประมาณว่า มัน
คือภาษาแม่ มอบให้โดยแม่ แม่ของผม

นายโชคดีที่รู้ภาษาจีน!

ก็ไม่เชิงหรอกนะ เราไม่ได้พูดภาษาจีนกลางที่บ้าน ก็แค่สำเนียง

ถึงยังงี้ นายก็โชคดีที่พูดได้ตั้งหลายภาษา!

ผมไม่เคยรู้สึกโชคดีเลย ผมแอบอิจฉาพวกเด็กๆที่พูดได้แค่ภาษาเดียว - ที่เป็นภาษา
ของพ่อแม่ของเขา

พ่อแม่ก็จะได้ช่วยสอนการบ้านและได้พูดคุยสัพเพเหระกันที่บ้าน
ในครอบครัวผม เราแทบไม่ได้พูดกัน

การสนทนาที่ลึกซึ้งแทบจะเป็นไปไม่ได้เลย ภาษาแต่จิ๋วของผมมันอ่อนหัดมากพอกับ
ภาษาฝรั่งเศสของแม่ ที่บ้าน เราผสมภาษาพูดของเราเอง มีแค่พวกเราเท่านั้นที่เข้าใจ

ภาษาที่เราใช้ ส่วนใหญ่คือความเงิบ

ทั้งที่ มีเรื่องเยอะแยะมากมายที่ผมอยากจะถามแม่

เช่นว่า พ่อแม่ของแม่ ตากับยายของผมนะ มาจากที่ไหน? ผมไม่เคยรู้จักพวกเขา
ชีวิตของแม่เป็นอย่างไรก่อนที่จะมาอยู่ที่ฝรั่งเศส? แม่โตเป็นผู้ใหญ่แล้วใช่ไหมตอนที่แม่
ออกมาจากกัมพูชา บ้านเกิดของแม่
แล้วทำไม แม่ไม่สอนภาษาเขมรให้กับผม?
ภาษาเขมรที่แม่เคยเรียนที่โรงเรียน ที่แม่เคยฟังอยู่ทุกเมื่อเชิ่อร์วันจากวิทยุ ที่แม่คุยกัน
ทั้งวันกับบรรดาพี่น้องของแม่และกับพวกเพื่อนๆ

ผมคงไม่มีโอกาสที่จะได้รับคำตอบ
เพราะผมมีคลังคำศัพท์ไม่พอที่จะถามคำถามพวกนี้กับแม่

คำศัพท์ไม่กี่คำที่แม่สอนมันไม่เพียงพอที่จะทำให้ผมพูดคุยกับแม่ได้ แล้วมันจะพอให้
ผมไปมีปฏิสัมพันธ์กับโลกได้อย่างไร ถ้าอย่างนั้น ก็ปล่อยให้โรงเรียนและระบบของ
ฝรั่งเศสมันสอนผมในสิ่งที่แม่สอนไม่ได้ก็แล้วกัน ปล่อยให้ทีวีและหนังสือพิมพ์ช่องว่างใน
หัวของผม มันเป็นราคาที่แม่ต้องจ่ายที่ตัดตัวผมออกจากตัวตนของผม และทำให้ผม
แปลกแยกออกจากแม่

*

การแสวงหาเส้นขอบฟ้าใหม่ๆพาผมออกไปไกล รู้แค่ภาษาฝรั่งเศสมันไม่พอ ผมรู้สึกหิว
กระหายคำศัพท์ใหม่ๆ ภาษาใหม่ๆ และวิธีการมองโลกใหม่ๆ ผมจึงออกเดินทางไปที่
ยกเว้นที่แห่งเดียว กัมพูชา บ้านเกิดของแม่

ดินแดนที่แม่ไม่เคยเอ่ยถึง เว้นแต่เวลาที่พูดถึงความตายและสงคราม ดินแดนที่ผม
หลีกเลี่ยง เพราะแม่กลับไปอยู่ที่นั่น และผมไม่สามารถทนได้ เพราะที่แห่งนี้เป็น
เสมือนกับต้นตอแห่งความทุกข์ทรมานทั้งปวง

*

กระทั่งวันหนึ่ง เมื่อผมเป็นผู้ใหญ่ ในที่สุดผมก็ตัดสินใจอย่างเ้าไปที่นั่น ทุกสิ่งทุกอย่าง
ล้วนทั้งแปลกตาและคุ้นเคยในเวลาเดียวกัน ทั้งเสียง ทั้งกลิ่น ทั้งสีส่น
ร่างกายของผมมันจดจำสัมผัสต่างๆที่มันไม่เคยรู้จักได้อย่างไร? หรือเพราะแม่ส่งต่อสิ่ง
เหล่านี้ให้กับผมโดยไม่ได้ใช้คำพูด

ผมเคยวิ่งหนีมันมาตลอด และตอนนี้ ผมอยากจะเข้าใจทุกอย่างรอบตัวผม

ผมสวาปามทุกอย่างที่ผมสัมผัส เพื่อที่จะได้รู้สึกเข้าใจแม่และบ้านเกิดของแม่มากยิ่งขึ้น

แต่เพื่อที่จะพิชิตภารกิจนี้ให้สำเร็จ ผมจะต้องขี้นชั้นภาษาของประเทศนี้ด้วย ปราศจากภาษา ทั้งผู้คนและวัฒนธรรมของที่นี่ก็คงจะยังอยู่ไกลเกินเอื้อมของผมตลอดไป ด้วยความบ้าดีเดือด ผมจึงเริ่มเรียนภาษาเขมร

*

ผมออกเสียงคำเหล่านี้ไม่ได้

“อา”, “อา”, “เอะ”, “เอ”, “เออะ”, “เออ”... พวกนี้เป็นกลุ่ม ‘อ’ มีสระอยู่ 21 ตัว แต่เราสามารถออกเสียงได้ต่างกันสองแบบ ดังนั้นจึงมีเสียงทั้งหมด 40 แบบด้วยกัน

สิ้นหวังจริงๆ

มันคือการต่อสู้กับความลำบากลำบาก ภาษาที่ไม่มีทางออกเสียงได้อย่างถูกต้อง มันมีทั้งสระเสียงสั้น สระเสียงยาว สระเดี่ยว สระประสม คำควบกล้ำ แถมยังมีตัวสะกดอีกเป็นพรวน

*ไหนลองพูดซิ ฉะงอย ฉะงัน
ฉะล้ง ฉะงัน เมน จัน ฉะโลง*

ภาษาที่เข้าใจยาก เป็นไปไม่ได้เลยที่ผมจะจำได้ คำศัพท์ที่ยากย้อน ซับซ้อน รุ่มรวย ที่รากภาษาและคำหยิบยืมมาจากสันสกฤต บาลี และฝรั่งเศส คำพวกนี้ไหลหนีไปจากตัวผมราวกับปลาไหลไหลลื่นหลบไประหว่างชอกหิน

ภาษาที่เจาะทะลุผ่านเข้าไปไม่ได้ ที่สุดแห่งความยากทั้งการอ่านและการเขียน การเรียนตัวอักษรทั้ง 74 ตัว ที่ถือว่าเป็นจำนวนพัญชนะที่เยอะที่สุดในโลกก็ยังไม่เพียงพอ! ตัวสะกดเปลี่ยนรูป และสระตัวเดียวกันแต่ออกเสียงต่างกันขึ้นอยู่กับว่ามันจะประสมกันอย่างไร

นี่ คือตัว “กอ” ถ้าใส่สระ “อา” ไขว่ข้างหลังก็จะออกเสียง “กา” แต่ถ้า “โก” ออกเสียงว่า “เกีย” แม้จะใช้สระตัวเดียวกันคือสระ “อา” กลุ่มแรกจะออกเสียง “อา” ในขณะที่กลุ่ม

*ที่สองออกเสียง “เอีย” และอื่นๆอีกมากมาย เด็กๆต้องท่องจำให้ขึ้นใจ ตรงนี้แหละ
ที่ยาก แม้กระทั่งคนก็มพูซาก็เช่นกัน*

ไม่ว่าผมจะพยายามแค่ไหน พยายามจะเหล่านี้มันก็ปฏิเสธที่จะอยู่ในความจำของผม
คำศัพท์ค่อยๆจางหายไป
แม้ในการสะกดคำ มันก็ยังมีกฎต่างๆมากมาย

*เวลาที่ครูสอนหลักการสะกดคำพวกนี้ให้กับเด็กๆ ครูก็บอกพวกเขาว่า จะวิธีไหน
มันก็ถูกต้องหมดแหละ
แต่ท้ายที่สุด ไม่ว่าจะป็นอันไหนมันจะต้องใช้ได้จริง เพราะเป้าหมายของภาษาก็
คือการสื่อสาร*

ใช่แล้ว! เป้าหมายของภาษาคือการสื่อสาร และการพูดมันออกมาก็เป็นหลักการง่ายๆ ที่
ยิ่งพูดซ้ำๆก็จะเกิดการจดจำเสียงที่เรียงรูปประโยคอย่างถูกต้อง ผมเคยเรียนภาษาต่างๆ
มากมาย ภาษาเขมรก็ไม่ต่างกัน! ผมมุ่งมั่นที่จะเอาชนะสิ่งที่แสนจะดี้อด้านอันนี้ !

เฉอะ เห่งอะ ฉะลิ่ง ฉะงัน เมน จัน ฉะโลง

ในที่สุดผมก็ประสบความสำเร็จในการเรียงร้อยรูปประโยคขึ้นมาได้
ผมแทบรอไม่ไหวที่จะโชว์ให้แม่ดู

*

วันนั้น เราไปกินก๋วยเตี๋ยวกันที่ร้านสาขาของเจ้าดังจากในเมือง ผมตื่นเต้นมาก อยากจะ
ทำให้แม่ประทับใจ ผมรอจนเรากินเสร็จแล้วจึงเรียกพนักงานเสิร์ฟเป็นภาษาเขมร “*โอน
เอีย ชมเกิดลอย!*”

และแม่ก็โพล่งขึ้นมาลอยๆ “เค้าไม่ได้พูดกันอย่างนั้น!”

น้ำเสียงแม่ครวญกับมีด

แม่มักจะตักเตือนเวลาผมทำอะไรผิด แต่ก็ไม่เคยทำให้ดูว่าจะทำให้ถูกต้องอย่างไร
หลังจากนั้น ผมก็ไม่เคยพูดภาษาเขมรต่อหน้าแม่อีกเลย

*

ผมเลิกใส่ใจแม่ ตัดสินใจว่า ผมไม่จำเป็นต้องขอการอนุมัติจากแม่อีก
ผมตั้งรกรากที่ดินแดนแห่งรอยยิ้มโดยไม่สนใจความอึดอัดใจและคำวิพากษ์วิจารณ์ของ
แม่

แม่บอกว่าที่นี่ไม่มีอะไร

แม่ก็พูดเสียดแทงเหมือนกับทุกครั้ง

แต่ทีละนิดๆ ผมค่อยๆทำให้ประเทศนี้เป็นของผม

ผมขบตัวอาบลงไปในภาษา

มันทะลุทะลวงผ่านตัวผม พาผมทะลุมิติ ขยายขอบเขต และแปรเปลี่ยนความสัมพันธ์
ของผมกับคนอื่นๆ เราชาวแกมพูชาเป็นครอบครัวใหญ่ ไม่มีคำที่เป็นทางการหรือคำสรรพนาม
อื่นแทนคำว่า “คุณ” แต่จะใช้สรรพนามที่นับญาติในการเรียกกันและกัน

วันหนึ่ง ผมเผชิญได้ยืนแม่พูดกับน้องสาวแล้วผมก็เข้าใจทุกคำที่แม่พูด ผมตกใจมาก
ผมเริ่มรู้ตัวว่าผมได้กลืนยอยเอาภาษา ผสานท่วงทำนองเข้าไปในเนื้อตัวของผม และใน
ที่สุด ผมก็สามารถพูดคุยสนทนาได้

*

แต่ถ้อยคำต่างๆก็ยังเปล่งออกมาอย่างผิดๆถูกๆจากปากของผม การพูดยังต้องใช้ความ
พยายามอย่างแสนสาหัส ผมพูดเฉพาะเวลาที่ถูกบังคับให้พูด หรือไม่ ผมก็บังคับตัวเอง
ผมพยายามหลีกเลี่ยงใบหน้าที่สุดสับสนเพราะงุนงงหรือเยาะเย้ย
บางคนถือว่าผมเป็นคนต่างชาติและชื่นชมที่ผมพยายามจะพูดภาษาของเขา
บางคนก็ชิงชังคนแกมพูชาที่ไม่ยอมพูดภาษาแม่ของตนเอง

ไม่มีใครเห็นผมเป็นพวกเดียวกันกับพวกเขา

ภาษานี้ก็ยังไม่ใช่ของผมเช่นกัน มันมีบางสิ่งบางอย่างในตัวผมที่หายไป ที่ทำให้ไม่
เคยรู้สึกว่าเป็นมนุษย์

ประเด็นมันไม่ใช่การพูดซ้ำๆจดจำเสียงที่เรียงในรูปแบบประโยค

แต่มันเป็นเรื่องของการอ้างสิทธิ์ในอัตลักษณ์ของผมในฐานะชาวแกมพูชา – อัตลักษณ์ที่
มักจะถูกตั้งคำถาม โดยการอ้างสิทธิ์ของการเป็นส่วนหนึ่งของครอบครัวชาวเขมรใน
ขณะที่ความเป็นครอบครัวของผมกำลังแตกสลาย โดยการถอดถอนอุปสรรคสุดท้ายที่
จุดรั้งไม่ให้ผมพูดคุยกับแม่

ตอนนี้ เราต่างใช้ภาษาเดียวกันเพื่อสื่อสารกันและกัน

ในที่สุดผมก็บรรจูลังคำเพียงพอที่จะถามคำถามต่างๆกับแม่และฟังคำตอบ

แต่ก็แล้ว ถ้อยคำต่างๆกลับไม่ยอมหลังไหลออกมา

*

สี่ปีแล้ว ที่ผมอาศัยอยู่บนแผ่นดินของแม่ ในกัมพูชา แต่คนละเมืองกับแม่ ผมสนใจก็แค่ในตัวเมืองพนมเปญ ในขณะที่แม่กับพ่ออาศัยอยู่ที่กำแพงสมเมืองชายฝั่ง ไม่ไกลจากที่ที่แม่เติบโตมา ที่ที่แม่คุ้นเคยและสามารถมีความสุขกับการใช้ชีวิต ผมเกลียดที่นั่น ผมแทบไม่เคยไปเหยียบมันเลย

ครับ? ตอนนี้ผมยังอยู่

ทุกครั้งที่แม่กับพ่อกลับมาที่เมืองหลวง แม่จะเรียกผมไปพบ ผมจะหาข้ออ้างสารพัดที่จะไม่ต้องเจอกัน

เหนื่อยเกินไป ยุ่งเกินไป ผมไม่ยอมให้แม่เป็นส่วนหนึ่งของความสัมพันธ์ของผมที่เพิ่งจะเริ่มตั้งไข่กับราชอาณาจักรแห่งนี้

แม้ว่าเราก็ต่างอาศัยอยู่ที่นี้ ณ ตอนนี้ และผมเองก็เป็นลูกคนเดียวในบรรดาสี่คนของแม่ที่ย้ายมาอยู่ที่นี้ แต่ความจริงข้อนี้ก็ไม่ช่วยให้เราได้ใกล้ชิดกันมากขึ้น รอยปริระหว่างเรานั้นยังคงถ่างออกจากกันมากขึ้นๆ

อะไรอีกล่ะ? อะไรนะ? ที่ไหน? เดี่ยวผมไปหา

*

สุขภาพของแม่ที่ย่ำแย่อยู่แล้วกลายเป็นเลวร้าย พวกเขาเซ็นแม่ไปมาระหว่างห้องตรวจหนึ่งไปยังอีกห้องหนึ่ง หมอเรียกหาพวกเรา เขาดูเคร่งเครียดแล้วก็กล่าวถึงแต่เรื่องร้ายๆ การแพร่กระจาย มะเร็ง รักษาไม่ได้ ... ไม่มีอะไรที่จะทำได้แล้ว หมอบอก และขอให้เราออกจากห้องในทันที เขาแนะนำควรฉีดมอร์ฟีนให้แม่ และยอมปล่อยให้แม่จากไป

พวกเราพยายามหาทางเลือกอื่นๆ แต่โรงพยาบาลก็มีคนไข้เยอะมาก คลินิกเอกชนก็แพงเกินไป พ่อหมดหวัง พ่อบอกให้พาแม่กลับบ้านเกิดของแม่และทำตามที่หมอบอก แต่ในที่สุดเราก็ตกลงกันให้แม่อยู่ที่บ้านลุงในเมืองหลวง หลายวันที่เดียวที่อาการของแม่สลับระหว่างดีขึ้นมาพร้อมกับหลับหมดสติ ผมนั่งอยู่ตรงมุมห้องไกลๆทำอะไรไม่ได้เลยนอกจากมองแม่ครางด้วยความเจ็บปวด

จนกระทั่ง ทันใดนั้น มีแรงผลักมาจากไหนไม่รู้ ผมตัดสินใจที่จะดูแลชั้นตอนทุกอย่างด้วยตัวเอง ผมจ้างทีมผู้ดูแลและบุกหัวทีมหัวดำเข้าไปตะลุยกับมัน

ผมไม่อายุอีกต่อไปแล้วที่จะพูดภาษาเขมรต่อหน้าแม่ ถ้อยคำพรุ้งพรูออกจากปากของผม แต่แม่ได้ยื่นมันบ้างไหม? เวลาที่แม่รู้สึกตัว บางอย่างมันผิดแปลกไป คำพูดของแม่ดูตะกุกตะกักแทบจะเหมือนกับเด็กเล็ก แต่แม่ยังคงรักษาความสามารถที่จะพูดสลับไปมาระหว่างหลายภาษาได้ ซึ่งนั่นก็พิสูจน์ว่า สมอของแม่ไม่ได้หลงลืมไปหมดเสียทีเดียว

จนกระทั่ง ตอนนั้น พวกเขาช่วยกันประคองให้แม่นั่งบนเตียง ด้วยความกลัวหรือความเจ็บปวดไม่ทราบได้ แม่ร้องตะโกนขอให้ผมช่วย *โกน ช่วยแมกพอง!*

แม่เรียกผมเป็นภาษาเขมรเป็นครั้งแรก แม่เรียกผมว่า “โกน” ลูกแม่ คำที่ผมเฝ้ารอคอยที่จะได้ยินมันฟังดูแปร่งๆ เป็นสัญญาณว่าแม่ค่อยๆ ผ่องใสแล้ว เหมือนกับว่าในที่สุดแม่ก็ตัดสินใจวางมือและเปิดใจยอมรับผม ผมตัวแข็งทื่อ เคลื่อนไหวไม่ได้ ไม่แม้แต่จะเอ่ยอะไรออกมาสักคำเพื่อตอบคำแม่

แม่นอนป่วยซึมตืดเตี้ยหลายวัน กิจวัตรประจำวันของแม่ก็มีแต่กินยา ถูกจับออกกำลังกาย เปลี่ยนเสื้อผ้า แล้วก็กินอาหาร... นานๆ ครั้งแม่จะตื่น แม่ขอให้เปิดวิทยุ แล้วก็ขออยู่คนเดียว

*

ผมพักทุกสิ่งทุกอย่างไว้ก่อน - งานประจำวัน การทู่เถียงกันของเรา - และมานั่งข้างเตียงแม่ทุกวัน เราแทบไม่คุยกันเลย ความเงิบ ที่ครั้งหนึ่งมันเคยหนักหนาสาหัสสำหรับผม ตอนนี้นักกลับรู้สึกเป็นธรรมชาติ แทบจะรู้สึกดีด้วยซ้ำ

กระทั่งวันหนึ่ง แม่รู้สึกตัวและเริ่มพูดอีกครั้ง แม่ขอบคุณผมในสิ่งที่ผมทำ แม่บอกว่าผมช่วยชีวิตแม่ไว้ อีกครั้งที่ผมพูดอะไรไม่ออก

หมอคนใหม่วินิจฉัยโรคต่างออกไป บางที เราอาจจะยังคงมีความหวังอยู่ก็เป็นได้ แม่ต้องไปฝรั่งเศสเพื่อตรวจอย่างละเอียดในสิ่งที่ที่นี้ตรวจไม่ได้ แต่ตอนนี้ แม่ไม่ได้อยู่ในสถานะที่จะบินได้ อาการป่วยของแม่มันทวีคูณขึ้น มันขยายเข้าไปในกระดูก ในอวัยวะต่างๆ ในผิวหนัง ในเซลล์

ลูกสาวคนเล็กของแม่เดินทางข้ามโลกมาอยู่ข้างเตียงแม่ ทุกคนมาอยู่ที่นี้เพื่อแม่ พวกเขาทั้งทู่เถและเต็นกันสุดกำลังเพื่อให้มั่นใจว่าสภาพร่างกายของแม่เสถียรพอที่จะออก

เดินทางได้ ในขณะที่เดียวกัน ตัวแม่เองก็สลับอยู่ระหว่างการสู้และการยอมแพ้ ความเข้มแข็งและความอ่อนล้า

ผมเองก็ด้วย ผมเหนื่อยล้า รู้สึกท้อแท้เหมือนกับแต่ละวันยาวนานไม่มีที่สิ้นสุด สถานการณ์ที่หมดหวัง การพิพาทกันในครอบครัว... ผมกลัวว่าผมจะค่อยๆจมลงในวังวน แต่ผมจะบ่นได้อย่างไรในเมื่อแม่ต่างหากที่เป็นคนที่เจ็บปวด ทั้งๆที่เป็นอย่างนี้ ผมก็ตัดสินใจว่าถึงเวลาแล้วที่ผมต้องจากแม่ไป ผมจะไปฝรั่งเศส ไปเยียวยาตัวผมเอง แล้วก็เตรียมให้พร้อมเมื่อแม่เดินทางมาถึง

ก่อนจะลาแม่ ผมขอให้ทุกคนออกจากห้อง ผมปรารถนาที่จะสนทนากับแม่อย่างจริงจังสักครั้ง แต่แม่ก็ยังคงทำเหมือนเดิม “บอกสวัสดิญาติๆให้แม่ด้วยนะ... ส่งรูปมานะ... ดูแลตัวเองนะ” ผมตระหนักว่า ผมคงไม่มีทางจะได้อะไรจากแม่ไปมากกว่านี้อีกแล้ว ดังนั้นผมจึงควรยอมรับแม่อย่างที่แม่เป็น เมื่อคิดได้ดังนั้น เป็นครั้งแรกที่ผมพูดคำเหล่านี้ออกมา “ลาก่อนนะครับแม่ ผมรักแม่”

*

และนั่น ผมก็กลับไปปารีส - เมืองที่ผมเคยเรียกว่าบ้าน สองปีแล้วที่ผมไม่ได้ย่างกรายกลับมา ผมเจอเพื่อนๆ ผมออกไปเข้าสังคมและรู้สึกมีชีวิตชีวาอีกครั้ง และผมก็รู้สึกผิดที่รู้สึกสนุกไปกับมัน

ผมเตรียมทุกอย่างก่อนที่แม่จะมา - ซึ่งอาจจะเป็นวันไหนก็ได้ เต็มใจในโรงพยาบาลก็พร้อม วันก็จองไว้แล้ว ทุกอย่างที่แม่ต้องทำก็แค่อาการดีขึ้นแล้วก็ขึ้นเครื่องบินมาเท่านั้น

*

แต่ ก่อนวันตรวจร่างกายก่อนการเดินทางแค่วันเดียว แม่ไม่ตื่น คินันั้น เส้นเลือดในสมองของแม่แตก

ถ้าแม่อยู่ต่ออีกแค่ไม่กี่วัน บางทีเราอาจจะช่วยชีวิตของแม่ได้ตอนที่มาถึงฝรั่งเศส หรืออาจเป็นเพราะ เวลาของแม่ได้มาถึงแล้ว แม่จึงเลือกที่จะฝากลมหายใจสุดท้ายไว้ที่บ้านเกิดเมืองนอน

คินันั้น ร่างของแม่ถูกนำกลับไปยังกำแพงสม ครอบครัวเราไม่สามารถมากันได้ครบ เนื่องจากสถานการณ์โรคระบาด เราจึงจัดงานศพขึ้นทั้งสองทวีป

*

พวกเราทุกคน ทั้งครอบครัวและเพื่อนฝูงอยากจะกล่าวคำอำลาต่อท่าน ความตายได้นำพาท่านออกเดินทางครั้งสุดท้าย ความเจ็บปวดของพวกเรามันแสนสาหัส การจากไปของท่านทำให้หัวใจและจิตวิญญาณของเราเต็มไปด้วยความเศร้าโศก แต่เราก็หวังว่า นี่คือการเริ่มต้นชีวิตใหม่ในอีกโลกหนึ่ง - โลกที่เต็มไปด้วยความรักและความสุข ชีวิตผ่านไปราวกับกระพริบตา เราขอภาวนาให้องค์พระสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงนำพาดวงวิญญาณของท่านเข้าสู่การพักผ่อนอย่างสงบสุขในสัมปรายภพ
พิธีการเสร็จสิ้นลงแล้ว ขอขอบพระคุณทุกท่านและขอให้ท่านมีความสุขความเจริญ

*

ผมเดินเรื่อยเปื่อยไปตามถนนของเขต 13 ผมเดินตามหากลิ่น เสียง ความทรงจำจากวันเยาว์ของผม ความทรงจำเกี่ยวกับแม่ ที่เรียบง่าย เวลาที่เคยมีความสุข ผมรู้สึกว่าการล่องลอย โลกแห่งความเป็นจริงช่างเลือนราง ทุกอย่างรอบตัวล้วนจืดชืด ลวงตา ไร้สาระ

*

ผืนแผ่นดินไร้อภัยเห็นเยว ผืนดินแม่ของผมเพรียกหา ที่นั่น ที่ผมอยากจะหยั่งราก แม้ว่าแม่จะทำทุกวิถีทางที่จะดึงผมให้ออกห่างจากที่นั่น - เพื่อปกป้องผมหรือปกป้องตัวแม่กันแน่? ผมไม่รู้ ตอนนี้แม่ได้จากไปแล้ว แม่นำพาเอาความลับและปริศนาของแม่ไปด้วย ในขณะที่ผมไว้อาลัยให้กับแม่ ผมก็ไว้อาลัยให้กับบรรดาคำตอบต่อคำถามที่ผมจะไม่มีทางได้รับ

*

เมื่อข้อบังคับในการเดินทางคลี่คลายลง ผมก็เดินทางไปยังบ้านเล็กๆของแม่ที่ชายทะเล ทำงานครบรอบสี่สิบเก้าวัน พร้อมกับกับพ่อและลูกสาวคนเล็กของแม่ ตามประเพณีจีน ช่วงนี้เป็นช่วงที่วิญญาณจะลาจากโลกนี้ไปอย่างถาวรเพื่อข้ามไปสู่โลกหน้า

เราทำพิธีไหว้และเผากระดาษ เด็ก พวกข้าวของต่างๆที่จะตามแม่ไปยังเคหสถานแห่งใหม่ บ้านกระดาษ รถยนต์ เงินกระดาษ... ขณะที่เปลวไฟกำลังลุกโชน ครันลอยโขมงขึ้นฟ้า ขอให้สิ่งเหล่านี้ไปถึงมือแม่ ไม่ว่าแม่จะอยู่ที่ไหน ในเปลวนี้

*

ผมยังคงเดินทางต่อในดินแดนเกิดของแม่ – ซึ่งตอนนี้ก็คือดินแดนเกิดของผมเองด้วย
ภาษาของแม่ - ภาษาเขมร หนึ่งในภาษาที่แม่พูด - ตอนนี้ก็เป็นของผม มรดกของแม่
ดำรงอยู่ในตัวผม ไม่เคียดว่าผมได้รับมันมาอย่างไร

ความทรงจำของแม่ยังคงมีชีวิต

ราวกับเสียงของแม่ยังคงสะท้อนก้องอยู่

ผมไม่เคยพังก่อนเสียงของแม่อย่างจริงจัง

ทั้งที่ตลอดมา ถ้อยคำของแม่ ภาษาของแม่ - ภาษาของเรา - สิ่งแม่เคยพูด มันคือทั้ง
หัวใจของแม่

*

*นี่เจบี แม่ นะ แม่ มาที่พนมเปญวันนี้ พ่อเค้ายากจะรู้ว่าลูกมีเวลาไปกินข้าวเย็น
ด้วยกันคืนนี้หรือเปล่า โทรหาแม่ นะ*

นี่เจบี แม่ ไม่เห็นลูกนานแล้ว แม่คิดถึงลูกบ่อยเลยช่วงนี้

*เจบี วันนี้วันเกิดลูก แม่จำได้ สุขสันต์วันเกิดนะลูกรัก คืนนี้ทำอะไรหรือเปล่า? แม่
รักลูกมากนะ กอดลูกแน่นๆจ๊ะ*